

ניתוח לב בהלכה

נשאלתי ע"י ר"מ חשוב אחד שליט"א אודות ניתוח לב שמבצעים באדם, דהסדר הוא שמוציאים את הלב לגמרי מן האדם החולה ומחברים אותו בצינורות אל העורקים הממלאים את מקומו של הלב בנתינת חיות לגוף, ולאחר הניתוח חוזרים ומחברים אליו את הלב, ובהיות דאי אפשר לאדם לחיות בלי לב הרי דינו אז כנבילה מחיים. אם כן מה דין אשתו באותה שעה — האם הותרה האישות שביניהם ודינה כפנויה להבא עליה, וכמו כן האם צריך בעלה לאחר מכן לחזור ולקדשה מחדש?

השואל הנכבד הדהים אותי בשאלתו, ועל אתר עניתי לו כי נראה הדבר שהאשה נשארת אשת איש משני נימוקים. ראשית, קיימת מחלוקת גדולה בקרב הפוסקים בהיכא שניטל הלב מבעל חי אי נעשית נבילה מחיים או רק טריפה, ושנית, בנוגע לאיסורי אישות ועריות נראה דהדבר תלוי בעיקר באם במציאות הוא חי עדנה או לא, ולכן אין נפ"מ אי דינו כטריפה או כנבילה. לאחר שהתבוננתי בדבר כתבתי מכתב-תשובה להר"מ הנ"ל ובו ביססתי את נימוקי, וגם הוספתי עליהם לחיזוק הדברים.

א. האם באמת מוציאים את הלב לגמרי מגוף האדם אקדים ואומר, כי אמנם נתברר לי מפי מומחים כי התיאור המציאותי הנ"ז "שמוציאים את הלב לגמרי מן האדם החולה" איננו הולם לגבי ביצוע ניתוח לב פתוח (תיאורטי הוא כן קיים לגבי סוג ניתוח לב אחר שמתעדים לבצע בכזאת¹). והמציאות היא אחרת. הלב איננו מוצא ממקומו ואיננו מנותק אנטומית מכלי הדם, אלא בעת הניתוח הלב דומם, אינו מתפקד, פעולת הלב נפסקת לחלוטין, ומחזור הדם מתבצע על ידי מכונת לב-ריאה שמחברים אל החולה באמצעות צינורות, והיא השומרת חיות האדם עד הפעלת הלב הטבעי בחזרה². אולם למעשה אין האמור משנה מחומרת השאלה, בהיות שהנכון הוא אבל כי אין הלב מתפקד כלל באותו זמן ונחשב רק "כמונח בדיקולא". אם לא שנוכל לתת לזה רק דין וגדר של "ויפג לבו", וכפי שמבאר הרמב"ן עה"ת (בבראשית מה: כו) שהוא מצב של "נתבטל לבו ופסקה נשימתו, כי פסקה תנועת הלב והיה כמת ... והחום התולדי יוצא ומתפזר בחיצוני הגוף ויאפס הלב בהתקררו". ולכן הלב הזה

1. הכוונה לניתוחי השתלת לב בו מוציאים מגוף האדם את הלב החולה ומחליפים אותו בלב מלאכותי או לב מאדם אחר. — העורך.

2. ראה מאמרו של פרופ' ע. אפלבוים לעיל עמ' 5 — העורך.

הוא על כן בבחינה של "כי מי אשר יחובר אל כל החיים יש בטחון". אבל לפי התיאור הרפואי הרחב בזה² המשמעות הפשוטה בניד"ד היא, שתיפקוד הלב נפסק באותה שעה לגמרי מפעילותו, ואילולי החיבור המידי של מכונת לב-הריאה כממלא-מקום, היה החולה מת. ואם כן זה שאנטומית לא מנתקים את הלב מכלי הדם איננו מקיל מחומר הבעיה, כי כאמור הרי זה איפוא רק כמונח בדיקולא.

ב. כעת לעצם הבירור ההלכתי בזה.

בחולין ד' מב ע"א במתניתין: אלו טריפות בבהמה נקובת הוושט ופסוקת הגררת ניקב קרום של מוח ניקב הלב לבית חללו וכו'. וכותבים התוס' בד"ה ניקב הלב וז"ל: וניטל הלב והריאה ודקין לא איצטריך דבכלל נקובים הוא וכו', וכ"כ הרא"ש בסי' א, דכל הני דמטרפי בניקב כגון לב וקיבה וריאה ודקין, אם ניטלו בין מעצמן בין ביד — טריפה. יע"ש.

ועפ"י נפסקה ההלכה בטור יו"ד סי' מ ושו"ע שם סע' ה דניטל הלב בין ביד בין מחמת חולי טריפה.

נלמד מהאמור דניטל הלב הוא בכלל טריפה, אבל עכ"פ לא בכלל נבילה, דאל"כ היו מזכירים מזה כשם שמצינו בשו"ע שמזכיר מבכזאת לענין וושט בסי' לג סע"ג ע"ש.

והכלל האמור קובע גם הרמב"ם בפ"ו מהל' שחיטה הלכה כ' וז"ל: כל אבר שאמרו חכמים בו שאם ניקב במשהו טריפה כך אם ניטל כולו טריפה בין שניטל בחולי או ביד בין שנרא חסר עכ"ל.

אלא שהרמב"ם בפ"י מהל' שחיטה כשמנה השבעים טריפות לא מנה בתוכם ניטל או חסר הלב, ועפ"י כותב הכ"מ שם לומר בדעת הרמב"ם דאע"פ שדעתו שכל אבר שאם ניקב טריפה ה"ה אם ניטל או חסר או נמצא יתר, מ"מ לא מנה בחסרים ונטולים ויתירים אלא אברים שאפשר לינטל או ליחסר ותחיה הבהמה קצת זמן, אבל אברים שאם ינטלו אי אפשר לה להתקיים אפילו שעה אחת לא מנאם, לפי שזו לא תקרא טריפה אלא נבילה, וכן אבר שאי אפשר לה להבראות חסרה ממנו כגון מוח ולב וושט וקנה לא מנאם מפני שהם דברים שנמנע מציאותם עיי"ש.

יוצא לנו לכאורה מדברי הכ"מ דאליבא דהרמב"ם חסר או ניטל הלב הוא בכלל נבילה.

אלא דיש לעיין לזה שהכ"מ רק גבי נבראת חסירת אבר מזכיר לדוגמא ובמפורש גם לב שהוא אבר שא"א לה להבראות ושהוא דבר שתמנע מציאותו, אבל שניטל אבר שא"א להתקיים בלעדו אפילו שעה אחת שהוא נבילה, לגבי זה לא מזכיר הכ"מ מפורש לדוגמא של כגון ניטל הלב. וכמו כן בשלחנו הטהור אינן מביא כלל הדין של נברא חסר לב, ומביא רק הדין של ניטל הלב בין ביד בין מחמת חולי, ופוסק בזה שהוא טריפה, ויש אפוא מקום לומר שרק בנוגע לנברא חסר הלב דעתו שהיא נבילה. ורק לא הזכיר מזה מפני שהוא דבר שנמנע מציאותו.

אבל בניטל הלב כן יש מציאות להתקיים בלעדו זמן מועט ולכן הזכיר מהדין בזה, ופסק על כן שהוא רק טריפה אבל לא נבילה.

הקדמת הדברים האמורים ישמשו לנו ליסוד ראשון אל הכירור הבא בע"ה.

ג. האם ניתוק הלב יוצר מצב של "נבילה מחיים"?

בנוגע לנימוקי הראשון כדאמרתי כן הוא כי אמנם נחלקו בדבר זה הרבה מגדולי הפוסקים, והדברים באים באריכות בשו"ת חכם צבי ובספר כרתי ופלתי והבאים אחריהם, ותלו את הדבר הזה גם במחלוקת קדמונים אם חיות האדם תלוי במוח או בלב (ועיין שו"ת חכם צבי סימנים ע"ד, ע"ו, ע"ז, וכרתי ופלתי יו"ד סי' מ' סק"ד, ובפוסקים המצויינים בפ"ת שם סק"א, דרכי תשובה ס"ק כ"ה, ודעת תורה סק"ח יעו"ש). וכפי שיוכח המעיין יש רוב מכריע שהכריעו מטעמים שונים שאין נבילה בחיים, ודין בעל חי כזה כדין טריפה בלבד, וכן מצינו שמכריע כן להלכה הגאון החזו"א ז"ל שאין נבילה מחיים כדכותב בספרו בחיו"ד ה' טריפות, סי' ד אות י"ד, וז"ל: "אמנם אין הדבר מוכרע דניטל הלב נבילה מחיים, דאין לנו אלא מה שאמרו חכמים בנבילה מחיים. ועוד הרי בשחיטת הקנה הלב כמאן דמנחא בדיקולא ומ"מ לא הרי נבילה מחיים ואי שחטה שחיטתה מטהרתה דאינה אלא כגוססת", עכ"ל. הרי לנו דגאון אחרון זה בזמן, וראשון במעלה, הכריע בזה את הכרעתו להלכה דניטל הלב לא הוי נבילה מחיים כי אין לנו בזה אלא מה שאמרו חכמים בנבילה מחיים. ובנוגע להוספת ראיתו משחיטת הקנה יעוין בכמה מהפוסקים שצויינו בהנז"ל שנגעו ג"כ מראי' זאת, ודון איפוא מינה גם לנידון שאלתנו.

ד. בדיני אישות ואיסורי עריות יש משמעות רק למות גמור.

ובנוגע לנימוקי השני שאמרתי, אני מוצא גם לו ג"כ סמוכין בדברי גדולי הפוסקים. יעויין בפתחי תשובה באה"ע סי' ט"ו ס"ק י"א, דמביא שם בשם ספר מגיד מראשית, שכתב לחקור בקשר לאיסור ב' אחיות בחייה, באם היה ראובן נשוי עם לאה ונעשית טריפה בחייה, כגון ניקב קרום של מוח וכיוצא, וקידש לאחותה אי הויא מקודשת דלא מיקרי בחייה כיון שהטריפה אינה חיה. והגאון בעל פ"ת ז"ל כותב על זה, דאין כאן מקום ספק כלל דודאי מקרי בחייה ע"ש. וכך העלה גם בספר ברכי יוסף להגאון החיד"א ז"ל באה"ע שם אות ד', וכותב דכן יש ללמוד מדברי הרמב"ן והר"ן בחידושיהם למס' נידה ד' כ"ג עיי"ש. ומסתבר אפוא דהיסוד בזה הוא מה שלא תלינן הדבר באי טריפה חיה, מפני דלגבי איסורי עריות ואישות קובע בהם בעיקר עצם החיות בנידון המציאות באותה שעה, באי נשמת רוח חיים באפיו או לא, וממילא אין נפ"מ אם הוא בגדר נבילה, דזה נוגע רק לגבי הלכות אחרות, אבל לגבי עריות ואישות עצם החיות העכשוית קובע. וכשם שבנוגע לטומאה מצינו שקבעו חז"ל לכללא דמת מטמא ואין חי מטמא (עיין נידה ד' ע' ע"ב, והשתמשו בזה כמה מהפוסקים הנז"ל), כן גם באיסור אשת איש ועריות, רק מת ממש מתיר האיסור ולא כל עוד הוא חי.

והכי מצאתי בספר חקרי לב אה"ע סי' י"א שנושא ונותן בחקירת המגיד מראשית הנז', והעלה להוכיח דכיון דכתיב עליה בחייה לא התירה תורה כי אם לאחר מיתה, ולא כשהיא בחיים, דאין תיבת חי ממעט אלא מת גמור עיי"ש. וא"כ דון מינה דה"ה גם אפילו אם הוא בגדר נבילה, דזיל בתר טעמא דהתורה לא מיעטה אלא מת גמור, וילפינן כל העריות מאחותו לרבות גם אשת איש.

ה. בהחיות מתים ע"י נביא לא פקעה זיקת הבעל

ואם מעט זאת בעיני כת"ר אצטט מה שמצינו עוד בגדולה מהאמור, דיעוין בספר כנסת הגדולה אה"ע סי' י"ז בהגה"ט אות ב' שכותב וז"ל: "וסבור אני דאם מתה אשה תחת בעלה מיתה ודאית ושוב חיתה ע"י נביא כמו אליהו לבן הצרפתית ואלישע לבן השונמית, דלא פקעה זיקת הבעל מעליה ואינה יכולה להינשא לאחר" עכ"ל. (ובסוגריים מציין דיש סעד לזה מעובדא דאשת ר' חנינא בן חכינאי, כתובות סב.; ע"ש). הרי לנו ממש בדומה לשאלתו דמר, אלא שהמדובר על בלהיפך היכא שהאשה מתה, ועוד יותר משאלתו, כי שמה המדובר כשממש מתה אלא שנביא החיה אותה לאחר מכן ע"י מעשה נסים, ובכל זאת העלה הבעל כנסת הגדולה בפשיטות דלא פקעה זיקת הבעל מעליה ואינה יכולה להינשא לאחר. וא"כ דון מינה במכש"כ על כגון נידוננו, דלא מת ממש וחיותו של הבעל נמשכת במציאות כל הזמן, דבוראי ובוראי דעל ידי הוצאת הלב לזמן מה לא נפקע על ידי כך כלל זיקתו של הבעל, והרי היא נידונית בכל העת ההיא כאשת איש גמור. וממילא כשמחזירים לו הלב וחוזר לחיות חיי משפחה איננה זקוקה כלל לקידושין מחדש. [ויעוין במנחת חינוך מצוה ר"ג עיי"ש ואכ"מ].

ו. היש מקום לחלק בין מיתת הבעל למיתת האשה?

הרב השואל הנכבד שליט"א העיר לי על הסתמכי על הכנה"ג ועל הראיה שמביא הכנה"ג מהעובדא דאשת ר' חנינא בן חכינאי (בכתובות ד' ס"ב ע"ב), כי עפי"ד הרש"ש בב"ב ד' קי"ד ע"ב לתוס' ד"ה מה, יש מקום לחלק בין היכא שמת הוא לבין היכא שמתה היא, ולומר דבמת הוא פקעה יותר הזיקה. ואנכי הראתי לו נגד זה שו"ת חתם סופר חיו"ד סי' שנ"ה שכותב לומר דקורבה של אשה לבעלה שהנשואין גרמו נפקעת עם נשואיה לשני יעו"ש, ושעפי"ז נסתרת ראית הרש"ש בב"ב שם שכותב להוכיח דשאירות פקע מהאשה עם מיתת הבעל, מהיכי "דנשאת לאחר מיתתו הכי בעלה הראשון שכבר מת יירשנה?" ע"ש. די"ל דנשאת שאני, דנשואין קרבו ונשואין רחקו, וכדברי החת"ס שם. ובכלל כל המדובר ברש"ש שם הוא רק לענין שאירות, אבל בנוגע לפקיעת איסור אשת איש אין שום מקום לחלק בזה בין מת הוא לבין מתה היא ופשוט.

ז. יציאת נשמה במעמד הר סיני לענין אישות

ומדי דברנו הראתי לו עוד תשובה בחתם סופר בחיו"ד שם סי' של"ז ד"ה והנה בנדה, שדן בקושית התוס' בנדה דף ע', דמ"ט לא שאלו על בן השונמית אי צריך

הזאת ג' וז', וכותב ליישב דבבן השונמית פשיטא להו דבעי הזאה מכיון דבשעה שהחיהו נגע בעצמו במותו וכו' אבל מתים שעתידים להיות עפר שעה אחת קודם התחיה ובטל טומאה מיניהו, ע"ז שאלו וכו'. וזה שעוד ענה ריב"ח לאנשי אלכסנדריא שם "לכשיבוא משה רבנו עמהם", מבאר הח"ס שם דר"ל דזה ידע מרע"ה בבירור שכל אירע בימיו בדור המבול במתן תורה שיצאו נשמתן על כל דיבור ודיבור, והקב"ה הוריד טל של תחי' והחיה אותם, ואם הוצרכו הזאה ה"ה לעתיד לבא, ותליא זה אי מתים שלפני הדיבור מטמאים במגע ומשא עיי"ש.

ועד שאני מראה לו דברי ח"ס אלה העיר לי יפה בדבר הנלמד מזה לעניננו, דאם ככה, כפי שהח"ס מפרש שהיה להם אז במתן תורה דין של מתים ממש בשעה שיצאו נשמתן, אם כן הרי יש ראייה מזה גם לנידוננו שלא צריכים קידושין מחדש כשחוזר לחיות, דהא הקב"ה אמר לו למשה לאחר מכן "לך אמור להם שובו לכם לאהליכם" (דברים ה, כז) שהותרו בנשותיהן (עיי' ביצה ד' ה' ע"ב) וראי' אפוא מזה שלא פקעו זיקתן במיתתן מכיון שחזרו לתחיה.

אלא דלאחר העיון נראה דיש לדחות זאת, דיש לומר דהכוונה של שובו לכם לאהליכם היא רק זאת שהאיסור של אל תגשו אל אשה ירד, אבל אה"נ דכדי שיוכלו לחזור להיתר זה היו צריכים מיהת שיקדים לזה קדושין מחדש. והא בין כך היו צריכים לכך מצד אחר, דהא בהר סיני נכנסו לברית וגירות כמבואר במס' כריתות ד' ט' ע"א, הרי גר שנתגייר ואשתו עמו אם רוצה לקיימה צריך חופה וקדושין כדת יהדות כמבואר ביו"ד סי' רס"ט סע' ט', ובדגול מרבכה ופ"ת סק"ג ע"ש, והא קודם מתן תורה לא היו קדושין בעדים אלא מכניסה לתוך ביתו ובועלה בינו לבין עצמו כמבואר ברמב"ם פ"א מאישות ה"א.

ומה שיש לעיין הוא רק זאת אם היה להם לישראל אז ג"כ דין של גר שנתגייר כקטן שנולד דמי בנוגע לאיסור קורבא והתייחסות למשפחותם כמקדם, יעוין בספר משך חכמה פ' ואתחנן על הפסוק שובו לכם לאהליכם, דפשיטא ליה שהיה להם דין זה של גר שנתגייר, ושמכאן המקור לדין זה מכיון שלא נצטוו לפרוש מקרובותיהם האסורות עיי"ש, וכן מ"ש גם בפ' בהעלותך על הפסוק בוכים למשפחותיו עיי"ש. אלא דקשה לכאורה על המשך חכמה מדברי הספרי שם בפ' בהעלותך דאיתא שאמר להם משה לפרוש מן העריות יע"ש, ולעומת דברי המשך חכמה מצינו בספר חזון יחזקאל על מס' זבחים בחלק השו"ת סי' ו' שמצדד לו עפ"י הספרי בפר' וזאת הברכה שהביא שם, דמכיון דלא ממש לבד אנו אוחזים את התורה, שאף אבותינו זכו בה שנא' מורשה קהלת יעקב, א"כ מסתברא מילתא כי מהא טעמא לא היו בני ישראל אחר קבלת התורה בדין גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, והיו מתייחסים על משפחותיהם כמקדם, ורק גר מעם אחר הוא כקטן שנולד דמי עיי"ש. ויעוין גם בתוס' הרא"ש עה"ת פ' בהעלותך ד"ה אלדד ומידד, ובגור אריה על הר"א מזרחי פר' ויגש מ"ו-י' וכן בשו"ת מהרי"א הלוי ח"א סי' ק"ט ד"ה ומה שרמז ע"ש ויש להאריך.

ונחזור לנידונו של הכנה"ג שנסתייעתי משם לנשוא נידונו.

והנה בדומה לדברי הכנה"ג כותב גם הברכי יוסף (באה"ע שם אות א') לחקור בנוגע לאשת ר' זירא, דכי נשחט בעלה ומת ודאי, אי פקעי קדושיה והותרה לשוק וכי חיה למחר ר' זירא היה צריך לקדש לאשתו קדושין חדשים דפנויה היא ודמי למחזיר גרושתו וכו', או דילמא היא כאשה קונה עצמה במיתת הבעל היינו דוקא כאשר מת ונשאר מת, אבל כשלא נקבר וחי ע"י נביא או חסיד איגלאי מילתא דאותה מיתה לא היתה כמות כל האדם ולא פקעי קדושי קמאי ולא תפסי בה קדושי דאיניש דעלמא, ובעלה כאשר חי מותר בה מיד כאשר היה לפני מותו. וזאת הלכה העלה הברכ"י שם דלכו"ע (בין להירושלמי ובין להבבלי, כי ראיתו לכך הוא מביא בדבריו מהירושלמי פרק מי שאתזו ה"ג, דאיתא: "אני אומר נעשו לו נסים וחייה." יעו"ש) כי חיי הדר לקמייתא כי אשתו היא והוא בעלה, עיי"ש. (ושם בברכ"י הנדון כשהבעל כבר מת. וגם זאת, דלפי ההגדרה של הברכ"י שיש חילוק בין נקבר כבר לבין שלא נקבר עדנה אין בכלל ראי' מההיא דהרש"ש בב"ב לחלק בין איש לאשה להיכא שעדיין לא נקבר. וזה נוסף על מ"ש כבר לעיל פרק ד' בזה.) והדברים אפוא בק"ו מההיא דהברכ"י דאמרינן בכזאת על כגון נידונו וכו"ל פרק ג'. וברור דלא פקעי קדושי החולה ששתקו אצלו הלב לפי שעה, ולא תפסי בה קדושי דאיניש דעלמא, ובעלה כאשר חי מותר בה מיד כאשר היה לפני כן³.

ט. גם החולקים על החיד"א מודים בניתוחי לב.

אוסף להבהיר דנראה ברור דאפילו לדעת כמה מגדולי אחרונים שכותבים לשאת ולתת בדברי הברכי יוסף ובראיתו מהירושלמי, כמובא וכמצוין באוצה"פ באה"ע שם סק"א כדיעו"ש. כל זה הוא דוקא מפני שהמדובר בהיכא שמת ממש ורק על ידי מעשי נסים בלבד חזרו והחיוהו. אבל בכגון נידונו שלא היתה ביני

3. ולא אמנע מלצטט מה שהגאון מקאליש ז"ל בספרו נפש חיה חאה"ע סי' ג מדי דינו בדברי הברכי יוסף הנ"ל, כותב לחדש בזה ולומר, דאף דמיתה מתיר כמו גט, מכל מקום כיון שחי' אח"כ (כעובדא דר"ז) אזי בעת שחזר היא חוזרת ואגודה בו כבראשונה, דהתורה לא התירה במיתה רק כל זמן מת, ולאחר שחיה חוזרת ונאסרת. ומוסיף לבאר, דאין להקשות לפי"ז, דאיך אנו מתירים כל אלמנה בעולם ניחוש שמא נעשה לו נסים או שמא יעשה לו נסים ויחיה, והתורה הרי התירה אלמנה, דזה אינו. משום דשמא חי כבר בודאי לא חיישינן, דאם לא חיישינן שמא מת היכא דאיכא חזקת חיים, מכ"ש דלא חיישינן שמא חי היכא דאיכא חזקת מיתה. אך דניחוש שמא יחי' אח"כ כמו דחיישינן שמא ימות, וא"כ עדיין היא מותרת ומשו"ה לא חיישינן בכל אלמנה שבעולם דניחוש שמא יחיה אח"כ, דעכ"פ עתה היא מותרת כדברי ר"ת בקידושין ד' מה ע"ב ד"ה בפירוש וכו' יע"ש. ויעויין עוד מה שכותב להשיב עליו בקצרה בשו"ת אבני נזר חאה"ע סיסי' נו עיי"ש, ויש להאריך [ועוד יעויין בספר כלי חמדה עה"ת סוף פ' בראשית מ"ש בעובדת ר"צ עיי"ש ואכמ"ל].

וביני כל מיתה ממשית ובמציאות הנראה לעינינו, ועיני עצמו, חיותו בו בכל העת בלי הפסק רגע על ידי חיבורו למכשיר המשמש לתחליף למילוי תפקיד הלב, דאחרת לא היה ביכולת לחזור להחיותו, והחזרת החיות בו כקדמותו הוא לא בדרך ניסי כלל, כי אם בדרך הטבעית ע"י החזרת תיפעול הלב כמקדם על פי חכמת הרפואה, בכל כגון דא יש לומר דכו"ע יודו דלאחר שהובטח המשכת חיות ע"י החזרת הלב לתיפעולו אמרינן איגלאי מילתא למפרע שלא היתה כאן כלל מיתה כמות כל האדם עד שנאמר שהופקעה לזמן המוגדר האישות וזיקת אשתו אליו.

והגע בעצמך אם נחשבהו לאותה שעה שהלב משותק מגופו כמת ממש, אם כן צריך הרופא שהעמיד את הלב להתחייב משום רציחה דהרי עשה פעולת המתה, ובפרט אם הניתוח לא הצליח לבסוף. ומאידך, וכי יעלה על הדעת דשתוק לב במצב שלפנינו יהא מותר להורגו באותה שעה? וברור א"כ אפוא שאיננו כמת גמור והחיות המציאותית קובע בכאן, וכנ"ל ובפרט כשסמי בידן להחזירו לקדמותו, "ויש לה תעלה באדם". [יעויין ברמב"ם בפ"ב מהלכות רוצח הלכה ח', שכדי לקבוע שם טריפה באדם מצריך גם "שיאמרו הרופאים שמכה זו אין לה תעלה באדם", עיי"ש].

י. מכונת לכידאות נחשבת כתחליף ללב

לרווחא דמילתא אוסיף עוד ואומר, דמכיון שלתקופת הוצאת הלב ממנו ניתן לו מכשיר-החלפה המשמש במקום הלב למלאות תפקידו להמשכת חיותו של זה האיש, אם כן כגון דא מעלים עליו אפילו לכתחילה את אותה התקופה כיש לו לב, ואיננו ממילא בגדר נבילה כלל אליבא דכו"ע, והוא רק בגדר טריפה בלבד מכיון שמיתה ע"כ איננו יכול לחיות הרבה זמן, ומה שאפשר להחזיר לו את לבו הו"ל מחוסר מעשה. והרי זה בדומה למ"ש הכרתי ופלתי ביו"ד שם צויין בפרק א' לעיל, על אבר אחר המשמש במקום הלב, הגם שיש לחלק דבשם בא לו זה מגופו, (ולהכי החזו"א שם חולק על הכו"פ על שהחליט שמיתה טריפה הוא, יעוי"ש) אבל ניתן להשוות בכזאת מצד הסברא, ובפרט שמאידך, כאן יש מעליותא ביותר מבשם, דבידן להחזירו לקדמותו, ולכן כאשר מתברר לבסוף שחיותו הוחזר בו בקביעות כו"ע יודו דאמרינן בכזאת.

סיכום

סוף דבר, בכל כגון דא, נלענ"ד ברור לפי כל הנ"ל ולאור זה דגמירי גם "דאי בדרי ליה סמא חייא" (עייין חולין ד' נ"ד ע"א), דכו"ע יודו כנ"ל, ולא פקעה זיקת הבעל כלל, ולא תפסי באשתו קדושין כלל, והבעל מותר בה כמקדם ולא טעון קדושין מחדש כלל וכלל.